SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1623

av Dan Hovskär (KD)

En ny ANDTS-strategi för en starkare och jämlik folkhälsa

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör anta en ny långsiktig ANDTS-strategi med tydliga mål för att minska skadorna från alkohol, narkotika, dopning och tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnperspektivet bör stärkas i ANDTS-strategin, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett nationellt kompetenscentrum för förebyggande ANDTS-arbete bör inrättas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar orsakar stora skador för både individer och samhälle. Var femte förtida dödsfall i Sverige kan kopplas till alkohol, tobak eller narkotika. Alkoholens skadeverkningar har uppskattats kosta samhället 103 miljarder kronor årligen, och den sammanlagda samhällskostnaden för beroendeprodukter uppgår till nästan 200 miljarder kronor.

Skadorna drabbar inte bara den som använder produkterna. Barn kan växa upp i familjer med beroende och löpa ökad risk för psykisk ohälsa och egna beroenden. Andra kan utsättas för våldsbrott där förövaren är påverkad eller drabbas av sjukdomar kopplade till passiv rökning.

Det finns också en oroande trend där nya substanser blir allt vanligare. Trots att alkohol och tobak fortfarande hör till de största påverkbara folkhälsoriskerna i Sverige ökar användandet av nikotinprodukter och spel om pengar i unga åldrar, vilket riskerar att leda till långsiktiga fysiska och psykiska hälsoskador.

Förebyggande arbete och en aktiv ANDTS-politik är centrala verktyg för att minska skadorna. Områdena bör hanteras samlat eftersom de delar riskfaktorer, har flera gemensamma politiska lösningar och ofta berör människor med samsjuklighet eller flera beroenden.

En gemensam strategi gör det möjligt att formulera gemensamma mål, stärka samordningen mellan politik, skola, socialtjänst, vård, polis och civilsamhälle samt använda resurser mer effektivt.

Sveriges senaste ANDTS-strategi upphörde att gälla i december 2025. Avsaknaden av en långsiktig strategi försvagar vägledningen för kommuner, myndigheter och andra aktörer och riskerar att försämra förutsättningarna för en effektiv ANDTS-politik och beroendevård.

En ny strategi bör ha ett tydligt mål att minska skadorna och omfatta prevention, förebyggande insatser, tidig upptäckt och tillgång till vård.

Barnperspektivet bör stärkas genom en särskild prioritering för att färre barn och unga ska börja använda beroendeprodukter. Strategin bör också säkerställa att fler barn som växer upp i beroendemiljöer upptäcks och får det anhörigstöd de behöver.

Sverige bör dessutom inrätta ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS. Centrumet bör förvalta, kvalitetssäkra och sprida effektiva förebyggande metoder, så att kommuner

och regioner får tillgång till kunskapsbaserat stöd oavsett egna resurser och förutsättningar.

Dan Hovskär (KD)